

Porsáŋggu Sámiid Searvi

Porsanger Sameforening

Lakselv 20.10.13

Høringsuttalelse:

Bortforpaktning av vassdrag på Finnmarkseiendommen

Denne høringsuttalelsen er todelt. Første del består av vårt generelle syn på hvordan forvaltningen bør gjennomføres. Andre del går inn på erfaringene vi har gjort i forbindelse med vårt prosjekt «*Samiske navneskilt på elvekulper i Porsanger*», og anbefalinger i forbindelse med dette.

Porsáŋggu Sámiid Searvi (PSS) vil takke FeFo for å ha satt i verk denne høringen, som gir oss mulighet til å legge frem vårt synspunkt. PSS representerer i denne sammenheng både de av våre medlemmer som er brukere av elvene, samtidig som vi er ansvarlig for gjennomføring av språk- og kulturprosjekter i tilknytning til elvene.

Generelle synspunkter

PSS er generelt sett fornøyd med innføring av Finnmarksloven, og FeFos rolle og forvaltningsansvar i forbindelse med dette. Vi er også ganske fornøyd med hvordan forpaktingsordningen fungerer. Særlig er vi glad for arbeidet med bestandsmål, og at de fleste lokale laksestammer ser ut til å være i vekst eller godt hold.

Bortforpaktingsordningen preges mange steder av at de samme organisasjonene har vært forpaktere i lang tid. Over tid har det derfor utviklet seg et mylder av forskjellige ordninger. De enkelte forpaktere har innført egne regler og fiskekort-ordninger. Vi mener dette gjør at regelverket oppleves lite oversiktlig både for lokalbefolkning og tilreisende. FeFo bør derfor bruke denne muligheten til å samordne retningslinjene. I den grad det er mulig bør de nye retningslinjene medføre at alle forpaktere på Finnmarkseiendommen innfører likest mulig regler for fiske.

Erfarne fiskere kan lokalt være godt kjent med reglene i sitt område, men vi tror mylderet av ordninger bidrar til forvirring for tilreisende og ungdom. Dette kan være et hinder for økt turisme og nyrekruttering lokalt. Like ordninger vil gjøre det enklere for brukerne. Når de enkelte forpakterorganisasjonene offensivt forsvare egne særordninger kan dette være et uttrykk for at de har utviklet et «eieforhold» til elvene. PSS anerkjenner det viktige arbeidet forpakterorganisasjonene har gjort og gjør. Men en må ikke glemme at de forpakter elvene på vegne av hele befolkningen i Finnmark og andre brukere. Forpakterorganisasjonene skal være et redskap for god forvaltning, ikke et mål i seg selv. Dette bør derfor komme klart frem av FeFos retningslinjer. Elvene kun er til «låns», og forpaktet på vegne av overordnede mål, gode laksestammer og fremtidens finnmarkinger og laksefiskere.

De fleste av FeFos forpaktere er vanlige medlemsorganisasjoner, der alle kan melde seg inn og delta på demokratisk vis. Dette er en styrke ved forpaktingsordningen og bidrar til lokal innflytelse og lokalt engasjement. En svakhet er imidlertid at ikke alle forpakterorganisasjonene er demokratiske. Medlemskap i grunneierforeninger er for eksempel basert på at en har eiendom. Når slike forpaktere ikke bare forpakter egen grunn, men også FeFos grunn blir det demokratiske underskuddet enda mer åpenbart. Vi mener dette er et demokratisk problem, og at forpaktere primært bør være åpne og demokratiske medlemsorganisasjoner.

Når det gjelder uenighet, tvister og klager mener vi det er uheldig at forpakterne er klageinstans. Noen forpaktere søker å løse dette med brukermøter eller høringer. Det kan imidlertid være vanskelig for noen og forholde seg til den som en har en konflikt med, eller komme på møter der majoriteten er positivt innstilt til motparten. Det er derfor behov for at denne oppgaven overtas av en uavhengig tredjepart, og vi mener det er naturlig at FeFo har denne oppgaven. Dette vil også gi FeFo bedre mulighet til å følge med på situasjonen i vassdragene, og å samordne klager med sin øvrige oppfølging av forpaktere. FeFo ville da også ha mulighet til å sortere ut hvilke saker som er generelle, og hvilke som gjelder de enkelte forpaktere. Det vil være naturlig at forpaktere her følges opp i forbindelse med sine årsmøter, slik at de har mulighet til å vedta endringer.

Lengden på forpaktingsperioden har også betydning for «menigmanns» innflytelse. Primært ønsker PSS at lengden på denne blir på fem år. Dette vil motvirke en tendens til at forpaktere utvikler en følelse av eierskap til vassdragene. En lengde på ti år vil sette større krav til muligheten for demokratisk innflytelse for de enkelte brukere som ikke er medlemmer hos forpakterne. Det vil da også bli enda viktigere med klagerett til en nøytral part, og at FeFo har gode sanksjonsmuligheter overfor forpaktere som ikke følger opp pålegg om endring i praksis.

Priser på fiskekort er ett av få områder der differensiering mellom ulike vassdragene er rimelig. Dersom en prøver å motarbeide de ulike elvenes unike markedsverdi i for stor grad, vil dette kunne føre til lavere inntekter og en uønsket svart økonomi. For å motvirke at forpaktere øker prisene uforholdsmessig mye, kan FeFo vurdere å innføre en «progressiv» forvaltningsavgift, som øker med omsetningen og på den måten bremser prisstigning. Eventuelt andre ordninger med tilsvarende effekt.

Salg av fiskekort bør etter vårt syn standardiseres i alle vassdrag. Vi mener ikke til samme pris, men at det er samme type kort, på samme vilkår, overalt. Prisdifferensiering bør være knyttet til bostedskommune og ikke til medlemskap i en forpakterorganisasjon. Velger en forpakterorganisasjon å premiere dugnadsinnsats med fiskekort, bør dette skje i forhold til normale, fullpris, fiskekort. Slik vil heller ikke FeFo tape inntekter. Vi foreslår tre generelle prisklasser:

- 1) Lik pris for alle bosatte i den enkelte kommune for vassdrag innen kommunen.
- 2) Lik, men noe høyere pris for tilreisende fra kommuner i Finnmark til andre kommuner i Finnmark.
- 3) Høyeste prisklasse. Tilreisende fra øvrige Norge og utland.

Prisen for fiske i de enkelte vassdrag vil med dette variere fra en prisklasse til en annen, men være den samme for innbyggere fra samme kommune. Men de enkelte vassdrag har alle egen pris etter markedsverdi. I tillegg mener vi det bør være rabattordninger for ungdom og pensjonister. Lokal tilknytning bør tillegges stor vekt. Ved begrensede ressurser bør dette først ramme prisklasse 3), så 2) før 1). Nærhet til ressursene bør gi fortrinn. Selv om tilreisende gir gode inntekter til næringslivet i perioder, er det de fastboende som bidrar med stabile inntekter til kommuner og lokalt næringsliv over tid.

Lakseelvene i Finnmark er gjenstand for stor interesse, og genererer store inntekter. Det er derfor rimelig at FeFo får en god del av sine inntekter herfra. Vårt inntrykk er at FeFo bidrar til prosjekter som utvikler vassdragene som i dag har lav omsetning. Dette bidrar igjen til mer fisk og økt omsetning totalt. Dersom det finnes økonomiske rammer og er juridisk mulig, bør i FeFo også kunne gi tilskudd til foreninger og organisasjoner som ikke er forpaktere. Gjerne i vidt perspektiv, i forbindelse med FeFos totale virksomhetsområde. Subsidiert mer snevert til formål tilknyttet vassdragene, men da med en åpning for foreninger og organisasjoner som ikke er forpaktere.

Når det gjelder desinfisering syns vi det er greit at FeFo-godkjente desinfiseringssertifikater ett sted gjelder for hele FeFo-området, men vi er i tvil om det er klokt at dette knyttes til tidsperiode. Kanskje er det mer riktig at godkjenningen gjelder for ett vassdrag om gangen, slik at ny desinfisering kreves når en bytter vassdrag. Uansett er det viktig at kostnadene ved desinfisering holdes svært lave og om nødvendig subsidieres, og at prosessen kan gjennomføres raskt og enkelt, slik at ikke praktiske ting blir en hindring og smittefaren øker av den grunn. I tillegg er god informasjon om ordningen viktig. Kanskje kunne det være en ide å innføre trekning av premier i forbindelse med ordningen, for eksempel i form av gratis fiskekort, skrapelodd eller gavekort.

Språk og kultur

Porsáנגgu Sámiid Searvi fikk i februar 2011 bevilget kr. 28 000,- fra Sametinget for et tiltak med å sette opp samiske navneskilt ved elvekulvene langs Lakselva og Børselva. (*Vedlegg 1*) Stabburselva har allerede slike skilt. PSS mente dette var et naturlig tiltak i en trespråklig kommune, sett i lys av planene om å sette opp tilsvarende kvenske skilt. Vi var først i muntlig dialog med Lakselv grunneierforening gjennom prosjektansvarlig og nestleder Per Somby, men det kom ingen tilfredsstillende løsning på plass gjennom dette. Vi tok så skriftlig kontakt med Lakselv grunneierforening og Børselv Jeger & Fiskeforening, som på vegne av FeFo har forvaltningsansvaret for elvene. (*Vedlegg 2*)

I desember 2012 fikk vi negativt svar fra Lakselv grunneierforening. (*Vedlegg 3*) Lakselv grunneierforening tilbød oss kun muligheten til å skilte på samisk i den øvre, ubebodde delen av Lakselvdalen. Det var ikke aktuelt for PSS å gå med på dette, da hele poenget med prosjektet var å gjøre samisk språk og tradisjon synlig for hele befolkningen. Svaret var etter vårt syn i tillegg basert på en rekke historiske feil, og vi påpekte en del av dette i vårt svar. (*Vedlegg 4*) Samtidig forsøkte vi å holde en saklig og samarbeidsvillig tone. Vi fikk aldri noe svar fra Børselv Jeger & Fiskeforening. Siden prosjektet trakk ut, søkte vi Sametinget om forlengelse av prosjektperioden (*Vedlegg 5*), noe som ble innvilget frem til og med oktober 2014.

Skilting på samisk, og at informasjonsmateriell er tilgjengelig også på samisk, er viktig for å synliggjøre og heve statusen til samisk språk. Dette er også viktig for at samer skal føle at samisk språk og kultur blir verdsatt. PSS mener derfor at FeFo må innføre regler som forplikter forpaktere til å skilte og informere også på samisk, gjerne i samsvar med øvrige lover og regler for samisk språk. Som et minimum bør dette gjelde i alle fall innenfor det samiske språkforvaltningsområde.

Porsanger kommune regner seg som trespråklig, er en del av det samiske språkforvaltningsområde, og har en egen samarbeidsavtale med Sametinget. Avtalen skal legge til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk i Porsanger. Samisk skilting vil bidra til å markere samisk tilstedeværelse, og opplyse om de gamle samiske navnene. Skilting vil hindre at navnene glemmes, og kan også bidra til at de samiske navnene blir kjent og taes oftere i bruk. Skoler kan bruke skiltene som et element i samiskopplæringen ved turer langs elva. Dette kan bidra til sterkere lokal tilknytning til samisk språk for elevene. Søkere som ønsker å forpakte FeFos vassdrag bør få avslag dersom de ikke godtar å skilte og informere også på samisk.

Vi mener våre erfaringer i Porsanger kan videreføres til FeFos øvrige områder. PSS mener motstand mot samisk skilting kan gi grunn til bekymring på samisk språks vegne. Forholdene bør heller bli lagt til rette for at historiske navn lever videre i daglig bruk. Skilting i f.eks. Porsanger på både kvensk og samisk på så mange steder som mulig er på ingen måte en trussel mot det kvenske. Vi mener det vil virke gjensidig styrkende for begge minoritetsspråkene. For de tilreisende tror vi dette vil bidra til økt opplevelse av tradisjon og autentisitet. FeFo som representerer Finnmarks befolkning gjennom fylkesting og Sameting har også et selvstendig ansvar for å se til at forholdene legges til rette for at samisk språk kan brukes og videreutvikles.

Vi føler oss også sikre på at skilting på flere språk tilfører opplevelsen av vassdragene noe unikt og verdiskapende som både lokalbefolkning og tilreisende vil sette pris på. Sammen med kulturen kan dette bidra til en mer spennende elvekultur som reiseliv og turistnæring vil få stor glede av. Vi tror også at dette bidrar til å forbedre lakseelvene som turistprodukt. Dette er positivt for næringslivet og vil også virke positivt inn på FeFo, både på inntektssiden, og i forhold til anseelse.

Vennlig hilsen;

Ulf K. Eriksen
Leder